

FREMTIDSMULIGHEDER FOR LANDSBYKIRKEN

Set gennem danske og udenlandske eksempler

Fra kirkeLUKNING til
kirkeÅBNING

BARRIERER FOR AT ÅBNE KIRKEN

Hvis man som menighedsråd overvejer at åbne kirken for andre funktioner end de kirkelige, melder der sig mange spørgsmål. Det kan for eksempel være spørgsmål som:

- *Hvad må man egentlig bruge kirkerummet til?*
- *Hvad kan man tillade sig?*
- *Hvad er kirkebygningens rum egnet til?*
- *Kan kirken både være kirke OG noget andet samtidig?*

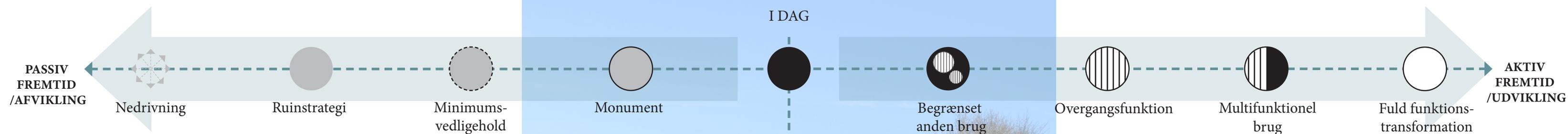
I denne folder ses eksempler fra Danmark, Holland og England, som giver forskellige svar på disse spørgsmål, og som kan tjene som inspiration og diskussionsoplæg til, hvordan man kan arbejde med kirkernes brug fremover.

LANDSBYKIRKEN I DAG OG I FREMTIDEN

De seneste mange år, har kirkernes fremtid været debatteret. Vi står i en situation, hvor mange kirker i landområderne er presset på såvel menneskelige og økonomiske ressourcer, og hvor brugen gennem mange år også har været for nedadgående. Dette har i flere tilfælde givet anledning til at drøfte kirkelukninger. At tage kirkerne ud af brug vil dog af mange opleves som et stort tab. Ikke mindst for den lokale menighed. Men også for det øvrige lokalsamfund - og i sidste ende også for selve kirkebygningen. En talemåde siger, at *benyttelse er den bedste beskyttelse* for en bygning, og dette gælder også for kirkerne! En bygning i brug bliver anvendt, udluftet og holdt opsyn med så små skader udbedres før de vokser sig store, og alt dette sikrer bygningsens trivsel og langsigtede bevaring.

GRUNDE TIL AT ÅBNE KIRKEN FOR ANRE FORMÅL

- *Kirken er en bygning, som altid har fungeret som et socialt samlingssted.*
- *Både kirken og kirkegården har gennem tiden rummet mange funktioner udover de religiøse.*
- *Kirken som kulturarv har stort potentiale til at engagere og samle folk i lokalsamfundet.*
- *Flere brugere af kirken vil kunne øge både menneskelige og økonomiske ressourcer til drift og vedligehold af kirken i fremtiden.*
- *Andre og flere aktiviteter i kirken kan på sigt potentielt styrke og sikre brugen af kirken også til religiøse formål.*

Nedrivning

Mårup Kirke, Danmark.
I middelalderen var det almindelig praksis at nedrive kirker, som ikke længere var i anvendelse. I dag er det en praksis, der ligger os fjernt, og i de seneste 100 år er kun få kirker blevet revet ned. For eksempel blev Mårup Kirke nedrevet i 2008 på grund af nedstyrtningssfare. Nedrivningen skabte stor debat i lokalbefolkningen.

Ruinstrategi

St. Dunstan in the East, England.
Kirken blev taget ud af brug for mere end 50 år siden. I dag fungerer den som et rekreativt område, hvor ruinerne af kirkebygningen indgår som et interessant landskabeligt element i et offentligt parkområde.

Minimumsvedligehold

Buderupholm Ødekirke, Danmark.
På grund af demografiske ændringer valgte man i 1906 at bygge Støvring Kirke og tage Buderup Kirke ud af brug. Buderup Kirke har siden stået hen som ødekirke. Inventaret er fjernet og bygningen vedligeholdes minimalt, men anvendes lejlighedsvis til udstillinger, koncerter og lignende.

Monument

St. Peter's Edlington, England.
I Storbritannien er et stort antal kirker blevet taget ud af brug de seneste mange år. Kirken St. Peter's Edlington er en af de kirker som i dag står uden anvendelse og alene bevares som et monument under organisationen CCT (The Churches Conservation Trust).

Begrænset anden brug

St. Mary on the Hill, England.
Kirken blev taget ud af brug for mere end 50 år siden. I dag bruges kirken til et begrænset antal årlige gudstjenester og kirkelige handlinger (max 6/år). Samtidig bruges kirken som Champing kirke, hvilket vil sige en kirke som turister kan overnatte i, typisk i forbindelse med vandreture.

Overgangsfunktion

St. Mary on the Hill, England.
Kirken blev taget ud af brug for flere årtier siden. Kirken er i dag indrettet til kunstscole og galleri med en midlertidig struktur, som nedtages årligt i forbindelse med udstilling. Kirken kan når som helst gå tilbage til kirkefunktion, uden der er sket uoprettelige bygningsændringer.

Multifunktionel brug

St. John Sanctuary, England.
Omkring 2012 var kirken lukningstruet på grund af en svindende lille menighed, og lokalsamfundet præget af lukning af mange funktioner. På præstens initiativ blev store ændringer sat i gang. I dag er kirken et multifunktionelt hus med posthus, café, butik m.v., samt et aktivt kirkeliv og en voksende, aktiv menighed.

Fuld funktions-transformation

Boekhandel Dominicaen, Holland.
Kirken blev taget ud af brug i 1940'erne. I dag huser den en boghandel. Alt inventar er taget ud af bygningen, og en arkitektonisk reolstruktur i flere etager er bygget ind i rummet. Uden at berøre kirkens oprindelige murværk, ændres her ved brugen og oplevelsen af rummet.

FORDELE VED AT ÅBNE KIRKEN FOR ANDEN BRUG

Levende kulturarv

Vores kirker har gennem alle tider været levende bygninger, som er blevet tilpasset og transformeret til det omkringliggende samfund. Det er helt unikt, at kirkerne altid har dannet ramme om den samme funktion: udøvelse af tro. Men samtidig har kirkebygningerne gennem tiden også rummet mange andre funktioner i lokalsamfundet, såsom undervisning, oplagring, mægling og sågar handel. Det er derfor ikke fremmed for bygningen at være multifunktionel og danne ramme om flere forskellige - også verdslige - funktioner.

Erfaringer fra udlandet

I denne folder ses eksempler på, hvordan man i Danmark og udlandet har anvendt forskellige løsninger, når kirker ikke længere udelukkende har skullet fungere som religiøse bygninger. Eksemplerne spænder fra passiv afvikling til aktiv udvikling. I udlandet findes eksemplerne på landsbykirker, der er blevet aktiveret ved at åbne dem for andre funktioner end religiøse. Kirkeåbningerne spænder fra mindre ændringer, som tilfører en anden funktion i begrænsede tidsrum, til større transformationer, som indebærer tilpasninger i indretningen og deciderede ombygninger.

Øget aktivitet i kirken

Hvis kirken åbnes for andre funktioner end de kirkelige, vil det øge aktiviteten i kirken, hvilket kan bringe andre brugere ind i kirken end kirkegængerne. Den øgede aktivitet har i udlandet i flere tilfælde vist også at have en gavnlig effekt på kirkelivet. Når folk kommer i kirken i andre sammenhænge end kirkelige, kan det bevirke, at den tærskel - som nogen oplever som høj - bliver lettere at træde over.

Ressourcer

At åbne kirken for andre funktioner vil på sigt potentielt kunne tilføre kirken nye økonomiske og menneskelige ressourcer.

Sammenhængskraft i lokalsamfundet

Vores kirkebygninger udgør en unik kulturarv. Forskning viser, at kulturarven har en helt særlig kraft til at skabe engagement og sammenhængskraft i lokalsamfundene. Denne styrke kommer for eksempel til udtryk, når talen falder på spørgsmålet om kirkelukninger. Det er blandt andet set i forbindelse med nedtagningen af Mårup Kirke, debatten om salg af københavnske kirker, og i debatten om landsbykirkernes fremtid. Disse spørgsmål vækker store følelser i befolkningen.

Dette engagement i kulturarven har potentiale til at skabe forankring og positiv forandring. Fremfor at vi i fremtiden oplever, at kirker må lukke på grund af manglende brug og ressourcer, kan denne styrke bringes i spil til at aktivere kirkerne og dermed gøre lokale sognekirker til aktive samlingspunkter, som understøtter en positiv udvikling i lokalsamfundet.

GRUNDLAGET FOR FOLDEREN

Grundlaget for denne folder er viden og indsigter tilvejebragt gennem ph.d.-afhandlingen: Den Middelalderlige Landsbykirke: arkitektur - perspektiver og transformation (Maj Bjerre Dalsgaard, 2021).

Afhandlingen har et arkitektfagligt afsæt, og er blevet til i samarbejde mellem Arkitekt-skolen i Aarhus og Folkekirkens Videnscenter.

Hvis I ønsker mere information, eller vil bestille et oplæg, en workshop eller lignende om landsbykirkernes fremtidsmuligheder, kan I kontakte Folkekirkens Uddannelses- og Videnscenter.

SCT. MARKUS KIRKEPLADS 1 • DK-8000 AARHUS C

T: +45 5858 3000

E: FUV@KM.DK

W: WWW.FKUV.DK